

Täysistunto

Keskiviikko 3.12.2025 klo 14.00—17.32

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 100/2025 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 26/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Meille mietinnön esittelee valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Peltokangas.

Keskustelu

16.22 **Mauri Peltokangas ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä on kyse vuotuisesta kunnan peruspalvelujen valtionosuuslain muutoksesta, jolla säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentista sekä valtionosuuteen tehtävistä määräaikaisista vähennyksistä ja lisäyksistä seuraavalle talousarviovuodelle. Esitys liittyy vuoden 2026 valtion talousarvioesitykseen.

Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä pienin täsmennyksin. Valtionosuusprosentti on vuonna 2026 hallituksen esityksestä poiketen 25,72 prosenttia ja kuntien omarahoitusosuus 74,28 prosenttia. Valtionosuusprosentin muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon valtionosuustehtävien muutokset sekä valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus. Vähennyksenä on otettu huomioon hallitusohjelman mukainen peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotuksen yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava säästö. Valtionosuuteen tehdään vuonna 2026 myös eräitä määräaikaisia vähennyksiä.

Arvoisa puhemies! Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuu kevään 2025 kehysriihessä päätetty 75 miljoonan euron pysyvä vähennys. Vähennys ehdotetaan toteutettavaksi vuonna 2026 vakiintuneesta käytännöstä poiketen prosentuaalisena vähennyksenä kunkin kunnan saamasta valtionosuudesta. Vähennys on suhteellisesti yhtä suuri kaikissa kunnissa mutta vaihtelee euromääräisesti kunnittain. Valiokunta pitää perusteltuna, ettei mainittua valtionosuuden vähennystä kohdenneta negatiivisen valtionosuuden kuntiin.

Valiokunta painottaa, että hallitusohjelman mukaan valtio sitoutuu kompensoimaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita velvoitteita. Hallintovaliokunta pitää edelleen tärkeänä, että kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja soteuudistuksen voimaantulon sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Myös normien purkua on vietävä määrätietoisesti eteenpäin.

Arvoisa rouva puhemies! Mietintöön jätettiin kolme vastalauseetta. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

16.25 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Jälleen yksi lempiaiheistani: kuntapolitiikka ja kuntien valtionosuusjärjestelmä.

Arvoisa rouva puhemies! Täällä joka tapauksessa taas leikataan 75 miljoonalla kuntien valtionosuuksia. Kun katsotaan tätä kokonaisuutta, missä kunnat tällä hetkellä ovat valtionosuuden osalta, niin voi sanoa, että kun sotejärjestelmä irrotettiin vuoden 23 alussa, jäljelle jäi rikki oleva valtionosuusjärjestelmä, ja se on tässä se isoin ongelma, kun katsotaan tätä kokonaisuutta. Tässä on sellainen ongelma, että meillä osa kunnista maksaa siitä, että saa järjestää palveluja, osa kunnista saa aika ison valtionosuuden, ja sitten kun meidän valtionosuusjärjestelmän pitäisi tasata vähän kuntien välisiä eroja, niin tosiasiaa meillä käy niin, että meillä kuntaverot ovat 4,7—10,9 prosentin välillä. Yli kuusi prosenttiyksikköä on tämä kuntaverojen ero, joka on todella iso, kun katsotaan maan eri osia ja eri kuntien tilanteita. Sitten kaiken huipuksi tässä on se, että yhden prosenttiyksikön tuotto kunnassa pienimmillään on noin 135 euroa per asukas ja suurimmillaan 450 euroa per asukas. Nämä ovat niitten kuntien isot taustaluvut, joiden takia tämä valtionosuusjärjestelmä uudistus olisi pitänyt tehdä muulla tavalla kuin tällaisilla leikkaustavoilla, mitä tässä nyt ollaan tehty.

Hallitusohjelmassa itsessään oli sanottu, että vuoden 26 alusta tehdään valtionosuusuudistus. Ei tullut valtionosuusuudistusta: ei tullut vuoden 27 alussa, vaan kaatui koko valtionosuusjärjestelmän uudistuksen tekeminen, ja sen vuoksi kunnat ovat nyt erittäin epävarmassa tilanteessa ja kuntalaiset kärsivät tästä tilanteesta osaltaan. Nyt näyttää siltä, että valtionosuusuudistus siirtyy tuonne vuoteen 2029, jos se menee seuraavalle hallituskaudelle. Sen vuoksi olisi tärkeätä, että hallitus laittaisi nopeasti liikkeelle parlamentaarisen työn, jolla valtionosuusjärjestelmä uudistettaisiin. Tämä olisi vielä nopeasti tehtävissä, jotta me saataisiin valtionosuusjärjestelmä parhaimmillaan ja nopeimmillaan aikaiseksi vuoden 27 alusta. Tämä tilanne, missä nyt ollaan, on kestämaton, ja tässä mielessä pitäisi tehdä toimenpiteitä.

Kuntia rasittavat tällä hetkellä myöskin muut asiat meidän työllisyyspalveluissa. Siirto tehtiin alimittaisena, käytännössä niin, että palvelujen siirto oli noin 100 miljoonaa alimittainen, ja sitten työttömyysturvamenot ovat nyt kasvaneet enemmän kuin siirrosta rahaa siirtyi. Sieltä tulee vielä noin 85 miljoonaa, eli melkein 200 miljoonaa tästä siirrosta on tullut myöskin tappioita. Nämä 75 miljoonan lisäleikkaukset tuovat kuntiin taas lisäpaineita, ja kunnat järjestävät perusopetusta, varhaiskasvatusta, se on niitten päämeno. Kaksi kolmasosaa kuntien menoista liittyy sille alueelle, ja tässä mielessä tämä on uhka myöskin näitten peruspalvelujen toteuttamiselle.

Arvoisa rouva puhemies! Teen tässä vastalauseen 1 mukaisen ehdotuksen, eli esitän, että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 32 a § poistetaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kallio.

16.29 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä yhteydessä on tosiaan hyvä mahdollisuus nostaa joitain samoja asioita, mitä edustaja Lyly toi tässä esille, tästä valtionosuusjärjestelmästä, koska se on ollut esillä koko hallituskauden, ja varmaan siitä keskustellaan vielä tästä eteenpäinkin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

Tosiaankin hallitusohjelmassa on kaksi erityisen tärkeää kirjausta: ”Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja soteuudistuksen voimaantulon sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta.” Ja toisena on: ”Arvioidaan mahdollisuutta tehdä valtionosuusjärjestelmään määräaikainen korjaus niin, että minkään kunnan valtionosuuksien maksatus ei ole negatiivinen.” No, kuten me tiedämme, ministeri Ikonen ilmoitti perjantaina 21. päivä, että tätä uudistusta ei tule. Sen sijaan joitain päiviä tämän jälkeen tuli tieto, että taksilain ja alueidenkäyttölain osalta löytyi ratkaisuja. Jos näistä kolmesta nyt joku olisi pitänyt saada maaliin, niin kyllähän se olisi erityisesti ollut tämä valtionosuusuudistus, varsinkin näin itäisen Suomen näkökulmasta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Hanna.

16.30 Hanna Räsänen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Lähdin itse mukaan politiikkaan täysin politiikan ulkopuolelta edellisen sinipunahallituksen, Kataisen hallituksen, aikana. Silloin oli se tilanne, että oli suuri jättikuntahanke, ja tässä jättikuntahankkeessahan Suomeen olisi jäänyt vain noin 70 kuntaa. Tämän hankkeen toimesta oma kotikuntani Outokumpu olisi käytännössä hävinnyt maailmankartalta. Pohjois-Karjalassa oli silloin hanke, missä olisi yhdistetty Outokumpu, Polvijärvi, Kontiolahti, Liperi ja Joensuu yhdeksi valtavaksi suuralueeksi. Tätä vastaan lähdimme silloin taistelemaan, ja onneksi sitten nämä jättikuntahankkeet kaatuivat.

Tämä hallitushan on sanonut silloin alkutaipaleellaan, että pakkokuntaliitoksia ei ole tulossa. Mutta toinen keino ajaa kuntia yhteen on se, että kuntien taloudellista tilannetta heikennetään niin paljon, että kunnilla ei ole enää elämisen mahdollisuuksia. Eli käytännössä näillä hallituksen toimilla kuitenkin pakotetaan pieniä kuntia ahdingon kautta yhteen ja liittymään mahdollisesti suurempiin alueisiin.

Kuten täällä salissakin on jo todettu, soteuudistuksen jälkeenhän tilanne oli se, että seuraavana kakkosvaiheena piti välittömästi tehdä korjaus kuntien valtionosuusuudistuksiin ja mahdollistaa kuntien olemassaolo. Tämänhän myös hallituspuolueet ovat Säätytalolla todenneetkin, koska sinne oltiin kirjattu ohjelmatavoite: ”Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja soteuudistuksen voimaantulon sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Uudistuksen lähtökohdaksi otetaan tavoite varmistaa erikokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa, ottaa huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja eri alueiden demografisen kehityksen sekä vahvistaa kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytykset investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia.” Eli hallituspuolueet kyllä itse totesivat, että tällainen on tilanne, mutta kaikesta huolimatta tämä elintärkeä valtionosuusuudistus sitten kaatui. Ja vielä se tapa ja tyyli, miten se kaatui: eli vähän ennen viikonloppua kuntaministeri ilmoitti X-palvelussa ihan muutamalla lauseella vain, että valtionosuusuudistus on nyt sitten kaatunut. Tämä tyylikin oli kyllä sentyyppinen, että joko ei ymmärretty, miten suuri merkitys sillä on kaikkien kuntalaisten peruspalveluihin, tai sitten haluttiin, että se menee vähän niin kuin sukkana siinä viikonlopun tuiskeessa ohi ja sitä ei huomata.

Siis suurimpana epäkohtana, mikä on jopa perustuslain vastainen, on se, että tällä hetkellä on Suomessa kuntia, jotka joutuvat maksamaan valtion suuntaan siitä hyvästä, että tuottavat kuntalaisille lakisääteiset palvelut. Itse tulen Savo-Karjalasta, ja Outokummun

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

naapurikuntana on Tuusniemi ja Kaavi. Tuusniemi ja Kaavi ovat molemmat näitä kuntia, mitkä maksavat valtiolle siitä hyvästä, että tuottavat palvelut. Sainkin puhelun tuolta Tuusniemeltä vähän aikaa sitten, että kerro terveisiä maan hallitukselle, että tämä ei vain käy, tämä on aivan epäoikeudenmukainen tilanne, ja tämä on myös perustuslain vastainen tilanne, millä kunnat ajetaan ahdinkoon.

Sen lisäksi voisi sanoa vielä, että ei tässä vielä kaikki, vaan sen lisäksihän nyt ollaan odotettu kunnissa vähän leuat vapisten, että onkohan tulossa myös tämä hankintalain uudistus, koska jos se hankintalain uudistus tulee vielä tähän samaan rytäkkään päälle, niin myös se hien kohtelee kuntia erittäin epäoikeudenmukaisesti ja sieltä tulee sitten lisää kuluja kunnille. Eli ensin laitetaan kunnat kyykkyy valtionosuusuudistuksen kaatumisella ja sitten vielä viimeistellään niitti tällä hankintalailla. Jos tämä ei ole kuntien pakkoliitosten valmistelua, niin mikä sitten?

Me keskustan ryhmänä ajammekin parlamentarismia ja peräämme parlamentaarista valmistelua. Me esitimme siellä valiokunnassa, että tulisi perustaa parlamentaarinen työryhmä, ja esitimme myös lausumaa. Nythän kuntaministeri Ikonen on ilmeisesti hiukan jo ymmärtänyt, mitä tuli tehtyä ja mikä tuli kaadettua, ja hänkin on ruvennut puhumaan nyt sitten tämän työryhmän perään, ja nyt odotammekin todella, että tämä työryhmä syntyisi. Tullemme jättämään sitten kakkoskäsittelyssä oman vastalauseemme, missä edellytämme tätä parlamentaarista työtä ja sen aloittamista.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen poissa. — Edustaja Nikkanen, olkaa hyvä.

16.35 Saku Nikkanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa on nostettu esille — ja liittyy aika oleellisesti tietysti tähän käsiteltävään aiheeseenkin — tämä kuntien valtionosuusuudistuksen ikään kuin karilleajo. Kyllä tässä väistämättä tulee mieleen muuan suomalaisartisti Jore Marjarannan laulu Haaveet kaatuu. Kyllä tässä tämän valtionosuusuudistuksen kaaduttua voi kyllä ihan aidosti todeta, että aika monessa kunnassa haaveet kaatuvat, nimittäin aika moni kunta joutuu tämän rahoituksensa kanssa sitten kärvistelemään aika pitkäänkin vielä ennen kuin mahdollinen uudistus joskus saadaan aikaiseksi. Siinä ajassa, kun kärvistellään, siellä on aika monen lapsen koulutie ja aika monen työllisyyspalvelun työllisyystoimet ja muut kuntien tehtävät tavallaan vaakalaudalla. Veroja joudutaan korottamaan, ja siinäkin varmaan tappi tulee vastaan jossain kohtaa. Eli sinänsä on kyllä todella valitettava asia, että tämä uudistus peruuntui.

Mutta nyt sitten tähän varsinaiseen käsiillä olevaan esitykseen. Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia. Hallituksen esitykseen sisältyvä uusi 32 a § lisäisi kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuvia määräaikaista vähennyksiä siten, että kunnilta leikattaisiin vuonna 2026 noin kaksi prosenttia valtionosuuksista eli yhteensä se 75 miljoonaa euroa. Vähennys toteutettaisiin prosenttiperusteisesti suhteessa kuntien saamien valtionosuuksien määrään. Lisäksi pykälä nivoutuu muihin määräaikaisiin vähennyksiin, jotka kohdistuvat asukaskohtaisesti vuosina 2025—2027. Sosiaalidemokraattien vaihtoehtobudjetissa esitämme kunnille palautettavaksi tämän 75 miljoonaa euroa, jotka hallituksen budjettiesitys siis leikkaisi ensi vuodelta kuntien valtionosuuksista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

Arvoisa rouva puhemies! Kunnat ovat jo nyt poikkeuksellisen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa muun muassa soteuudistuksen epätarkkojen siirtolaskelmien, yleisen kustannustason nousun ja hallituksen muualla kohdistamien säästöjen vuoksi. Vaikka 32 a § on esitetty määräaikaiseksi, se jatkaa kehitystä, jossa peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan toistuvia määräaikaisia leikkauksia. Tämä käytäntö hämärtää rahoitusjärjestelmän ennakoitavuutta ja luotettavuutta. Kuntien suunnitteluhorisontti ulottuu vuosiksi eteenpäin. Toistuvat määräaikaiset vähennykset muodostavat tosiasiallisesti pysyvää rahoitusvajetta, joka pakottaa kunnat leikkaamaan palveluja ja/tai kiristämään verotusta.

Edellä kuvatun perusteella me SDP:n eduskuntaryhmässä katsomme, että esitettyä 75 miljoonan euron leikkausta ei siis pitäisi tässä muodossa tehdä. Edellä toteamani perusteella myös kannatan edustaja Lylyn tekemää esitystä vastalauseen 1 mukaisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lohikoski.

16.39 Pia Lohikoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus vakuuttelee turvaavansa kuntien lakisääteiset palvelut, mutta käytännössä päätökset kertovat aivan toista.

Kuntien valtionosuusuudistusta odotettiin kunnissa kovasti, niin myös kotikunnassani Keravalla. Kuntien velvoitteita on laajennettu tällä hallituskaudella ilman, että lisääntyneisiin velvoitteisiin olisi osoitettu asianmukaiset resurssit. Kun esimerkiksi työllisyyspalvelut siirrettiin kunnille, tärkeänä alun perin pidettiin lupausta, että myös rahat siirtyvät, mutta valitettavasti tämä hallitus leikkasi niitä rahoja, ja nyt kunnat ovat ongelmissa, kun työttömyys kasvaa mutta asianmukaisia resursseja työttömyyden hoitoon ei annettu.

Päinvastoin, kuntien peruspalveluiden rahoituspohjaa on tällä kaudella murennettu ja murennetaan systemaattisesti. Valtionosuusleikkaukset, valtionosuuksien indeksijarru ja esimerkiksi kotoutumiskorvausten heikennykset muodostavat kokonaisuuden, joka iskee suoraan kuntien sivistyspalveluihin. Tämä tarkoittaa käytännössä opetushenkilöstöä ja -materiaaleja, varhaiskasvatusta, amiksia, lukioita, liikunta- ja kulttuuritointa sekä nuorisotyön palveluita. Näissä palveluissa ei ole piilossa mitään löysää höttöä, jonka varaan hallitus näyttää luottavan.

Peruspalveluiden valtionosuuksien leikkauksiin ei tarvitse eduskunnan päässä lisätä listaa, mihin leikkaus kohdistuu, mutta me, jotka toimimme kotikunnissamme myös kuntapäätäjinä, kyllä tiedämme, mihin ne tulevat iskemään. Kuntien budjeteista yli 60 prosenttia kohdistuu koulutukseen. Hallitus laittaa kuntapäätäjät erittäin vaikeaan asemaan ja tekemään oman likaisen työnsä. Kunnat ovat jo valmistelleet ensi vuoden budjetteja, moni kunta on ne jo hyväksynyt, mutta nyt hallitus iskee 75 miljoonan euron lisäleikkauksella.

Kyseenalaista on, että näiden leikkausten päälle hallitus on kaavaillut myös hankintalain uudistusta, josta Kuntaliiton tuore arvio on todella pysäyttävä: yli 600 miljoonan euron muutuskustannukset kunnille. Toivon todella, ettei tämä lakihanke hankintalain uudistuksesta etene, mutta on kysyttävä hallituspuolueiden edustajilta, joita salissa onkin varsin runsaasti: pyhällä hengelläkö hallitus ajattelee kuntapäätäjien huolehtivan laadukkaista ja saavutettavista sivistystoimen palveluista, edustaja Eerola, joka nyt ainoana olet täällä kuulemassa?

Tämä hallituksen linja on johdonmukainen vain yhdessä asiassa: kunnille jätetään vas-
tuu mutta viedään keinot toteuttaa lakisääteisiä velvoitteita. Kun resursseja kavennetaan ja samalla velvoitteita kasvatetaan, leikkaukset eivät jää vain paperille, vaan ne näkyvät op-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

pimisen tuen rapautumisena, ryhmäkokojen kasvuna ja palvelujen heikkenemisenä kaikkialla Suomessa. Kuntien rahoituksen kokonaisuutta olisi aika katsoa koulutuksen tulevaisuuden kannalta. Millainen Suomi me haluamme olla omille lapsillemme ja nuorillemme? Heidän ainutkertainen lapsuutensa on nyt, he käyvät koulupolkujaan nyt. Näin tärkeä asia ei voi eikä saa jäädä vain kuntapäätäjien päänsäryksi.

Edellä olevan perusteella teen vastalauseen 3 mukaiset muutosesitykset.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitala.

16.43 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Ei voi tosiaan käyttää tässä tilanteessa monikkoa siinä, kun määrittelee, kuinka paljon tässä salissa tällä hetkellä on hallituspuolueiden edustajia. Nyt pitää käyttää sitä yksikköä. [Juho Eerola: Laatu korvaa määrän!] — Näin varmasti on.

Tässä käsiteltävänä olevassa esityksessä tosiaan tuo 32 a § lisäisi kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuvia määräaikaisia vähennyksiä sillä tavalla, että kunnilta leikkataisiin ensi vuonna yhteensä 75 miljoonaa euroa. Kunnilla on jo nyt haasteita järjestää peruspalveluitaan, ja vallitsevassa tilanteessa tämä lisävähennys heikentäisi kuntien mahdollisuuksia järjestää lakisääteisiä peruspalveluita vaan entisestään. Tämä tuo lisähaastetta nyt erityisesti varhaiskasvatuksen järjestämiseen, perusopetukseen ja työllisyyspalveluihin. Nämä asiat ovat soteuudistuksen jälkeen aivan keskeisiä palveluita, mitä kunnat järjestävät hyvinvoinnin luomisessa. Työllisyyspalveluiden toiminta uudenaikaisessa toimintaympäristössä nyt, kun ne ovat kuntien vastuulla, onkin yksi erittäin tärkeä seikka tässä työllisyysasteen kääntämisessä, ja tämä asia on mainittava tässä yhteydessä. Valtionosuusjärjestelmän keskeinen tavoite on turvata kunnille yhdenvertaiset edellytykset järjestää peruspalveluita kohtuullisella kuntaverorasituksella, mutta hallituksen esityksessä nimenomaan 32 a § toimii tätä tarkoitusta vastaan.

Valtionosuusuudistuksen kanssa hallitus tosiaan heitti valitettavasti hanskat tiskiin. Se olisi ollut yksi tärkeimpiä uudistuksia, mitä tällä hallituskaudella oltaisiin tehty, mutta valitettavasti voimavarat ovat selkeästi menneet muihin uudistuksiin tai, sanoisinko, palkansaajien aseman heikennyksiin ynnä muihin tällaisiin, missä yhteiskunnassa heikoimmassa asemassa olevien elämää hankaloitetaan entisestään.

Mutta otan vielä esiin nämä negatiiviset valtionosuudet. Omassa kotimaakunnassanikin on kaksi kuntaa, Eurajoki ja Harjavalta, jotka tosiaan maksavat siitä, että saavat järjestää peruspalveluita. Näiden kuntien asukkaille onkin tosi vaikea selittää tätä tilannetta, miksi näin on päässyt käymään. Varmasti kaikki sielläkin, näissä edellä mainituissa kunnissa, olisivat odottaneet, että tämä valtionosuusuudistus olisi saatu maaliin tai edes aloitettua tällä hallituskaudella. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Jokelainen, olkaa hyvä. Tervetuloa takaisin!

16.46 Jessi Jokelainen vas: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen ja tämän mietinnöllä olleen esityksen julkilausuttuna tavoitteena on turvata kuntien edellytykset järjestää niiden vastuulla olevat lakisääteiset palvelut, kuten varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus sekä työllisyyspalvelut, näitä koskevien tehtävien muuttuessa. Hallituksen holtiton leikkauspolitiik-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

ka uhkaa kuitenkin kuntien edellytyksiä järjestää peruspalveluita laadukkaasti ja kaikille saavutettavasti.

Samaan aikaan, kun kuntien tehtäviä lisätään, yleiskatteelliseen valtionosuusrahoitukseen ohjataan useita leikkauksia indeksijarrun, normien keventämisen ja kotoutumiskorvausten tehostamisen nimissä. Tämän esityksen myötä sekä leikkaukset että indeksijarru heikentävät kuntataloutta vuonna 2026. Tästä meidän jokaisen kuntapäättäjän on syytä olla huolissaan.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia pienentää muun muassa hallituksen kevään 2025 kehysriihessä päättämä pysyvä 75 miljoonan euron leikkaus. Lisäksi valtionosuuksia vähennetään hallitusohjelman mukaisesti indeksikorotusta vastaavalla yhdellä prosenttiyksiköllä, ja tämän vaikutus on ensi vuonna jo noin 32 miljoonaa euroa. Vähennys on käytännössä leikkaus kuntien sivistyspalveluista, sillä ne muodostavat valtaosan kuntien menoista. Indeksileikkaus siis heikentää esimerkiksi varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen sekä liikunta-, kulttuuri- ja nuorisopalveluiden rahoitusedellytyksiä. Hallitus jatkaa puliveivauslinjaa, jossa yhdellä kädellä otetaan ja toisella annetaan.

Arvoisa rouva puhemies! Erityisen huolestuttavaa on, että hallitus ei ole huomionnut leikkausten vaikutuksia varhaiskasvatus- ja koulutuspalveluiden resursseihin ja laatuun. Lausunnoissa on tuotu esiin, että leikkaus vaarantaa oppimisen tuen uudistuksen ja voi johtaa siihen, että kunnilla ei ole riittäviä resursseja tuottaa lakisääteisiä velvoitteitaan lasten ja nuorten palveluissa. Kun tähän päälle laitetaan vielä hallituksen lapsiperheköyhyyttä roimasti lisäävät päätökset, voidaan sanoa, että lapset ja nuoret ovat yksi tämän hallituksen pahimmista kärsijöistä. Millä te sen perustelette?

Kuntaliitto on lisäksi arvioinut, että samaan aikaan tehtävät leikkaukset kotoutumispalveluihin saattavat kunnissa kohdistua sivistyspalveluihin niiden priorisoidessa työikäisten asukasmäärän kasvua. Koko hallituskauden aikana indeksijarrun kumulatiivinen vaikutus on hallitusohjelmanapereiden mukaan noin 120 miljoonaa euroa. Valtionosuusleikkausten yhteissumma nousee hallituskaudella noin 200 miljoonaan euroon. Se vastaa perusopetukseen tehtyjä panostuksia, mukaan lukien oppimisen tukeen tarkoitettuja lisäyksiä. Nyt ne leikataan toisaalla pois.

On valitettavasti kuulunut myös huolestuttavia viestejä siitä, että tärkeää oppimisen tuen uudistusta käytetään joissain kunnissa säästötoimena, vaikka tarkoituksena on vahvistaa lapsen oikeutta tukeen. Hallitus vaikuttaakin toimillaan sysäävän leikkausten tosiasiallisen kohdentumisen kuntapäättäjien syliin. Kuntataloutta horjuttaa myös hallituksen lohduptomalla taloudenpidollaan aiheuttama työttömyyden raju kasvu, minkä myötä työllisyysalueiden asiakasmäärät ja kuntien rahoittamat työttömyysturvamenot ovat lisääntyneet odotettua voimakkaammin. Lisäksi hallituksen sosiaaliturvaan kohdistamat päätökset, kuten asumistuen ja työttömyysetuuksien leikkaukset, ovat lisänneet toimeentulotuen tarvetta eli kuntien ja valtion puoleksi rahoittaman toimeentulotuen kustannuksia.

Kuntien toimintakyvylle on välttämätöntä, että valtionosuuksista ei leikata. Valtionosuusleikkaukset on peruttava ja valtionosuuksia korotettava täysimääräisesti. Näin olen kannatan Pia Lohikosken edellä tekemää esitystä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto.

16.50 Pinja Perholehto sd: Arvoisa rouva puhemies! On aivan välttämätöntä itsekin sanoa muutama sana tästä kummallisesta saagasta, jonka lopputuloksena kuntien val-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

tionosuusuudistus kaatui. Nimittäin senhän nimenomaisesti piti olla yksi koko tämän hallituskauden tärkeimmistä tehtävistä. Piti päivittää rahoitusjärjestelmä vastaamaan tätä sote- ja TE-uudistusten jälkeistä aikaa, mutta mitä kävi? Kävi se, että hallitus riiteli keskenään ja sen jälkeen todettiin, että hanskat heitetään maahan ja ei tehdä yhtään mitään vaan jätetään kunnat sitten itsekseen pohtimaan, millähän tavalla tulevaisuuteen pitäisi mennä.

Kuntien talous, kuten tässä aika hyvin on jo todettu, on entisestään vaikeutumassa. Se on ollut jo pitkään hankalassa tilanteessa. Soten siirtolaskelmat, hallituksen aiemmat päätökset erinäisistä leikkauksista ja yleisesti kustannustason nousu, kaikki ovat kuormittaneet oikeastaan melkein jokaista suomalaista kuntaa. Sen takia erityisesti tässä tilanteessa on ongelmallista, että hallitus paitsi on toimeton ja kyvytön edistämään tämänkaltaista merkittävää, suurta uudistusta myös tuo tänne kuitenkin saliin käsiteltäväksi sellaisia esityksiä, joilla kunnilta viedään rahaa, kuten tässä on todettu, 75 miljoonaa euroa pelkästään ensi vuonna. Se kuulostaa aivan varmasti ihmisistä hyvin kaukaiselta, etäiseltä hallinnolta, että joistain valtionosuuksista nyt vähennetään rahaa, mutta toden totta se tarkoittaa käytännössä sitä, että meillä kouluja suljetaan, siellä pohditaan, mitkä liikuntapaikat voivat olla auki, pidetäänkö kirjastoja enää yllä vai muutetaanko nekin jatkossa joiksikin omatoimipisteiksi.

Sen takia SDP on kyllä ajatellut, että me emme ainakaan tämän suuntaista politiikkaa halua edistää. Meillä vaihtoehtobudjetissa ei tehtäisi 75 miljoonan euron leikkauksia näihin valtionosuuksiin. Siellä turvattaisiin kuntien peruspalvelut. Ei siis myöskään pakotettaisi kuntia tähän valintaan sen suhteen, korotetaanko verotusta, pistetäänkö kuntalaiset siis maksamaan verojen kautta, vai leikataanko niistä palveluista.

Kyllä minusta aivan selvää on, että hallituksen pitäisi toimia tämän esityksensä suhteen samalla tavalla kuin se toimi tämän valtionosuusjärjestelmäuudistuksen suhteen, eli kun ei saada mitään hyvää aikaiseksi, niin sitten todetaan, että ei tehdä mitään, että voi tämänkin esityksen vetää pois, varmasti ihan samalla tavalla kuin se on ajatellut, että tämän VOS-uudistuksen voi vetää pois. Tässä tilanteessa se olisi varmasti ainoa oikea, hyvä tapa toimia, nimittäin ei sieltä kunnilta ole varaa leikata enää pennin jeniä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Piritta.

16.53 Piritta Rantanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä alun perin valiokunnan puheenjohtaja esitteli, että on kyse tällaisesta vuotuisesta päätöksestä — voisiko tässä jo käyttää sellaista sanaa, että vuotuisesta leikkausesityksestä. Tässähän on siis kyse siitä, että kuntien valtionosuudesta 75 miljoonaa euroa nyt vähennetään, ja niin kuin täällä esiteltiin, se tehdään nyt tällaisella prosentuaalisella juustohöylämallilla kaikille kunnille tasaisesti samanlaisella osuudella. Ehkä tässä sarkastisesti voi todeta, että onhan se hyvä, että sieltä on nyt poistettu edes ne negatiiviset, elikkä ne kunnat, jotka joutuvat maksamaan valtiolle siitä, että järjestävät palveluitaan, että onneksi heidän tämä prosentuaalinen osuutensa ei vielä kasva.

Kyllä minäkin tartun nyt nimenomaan tähän valtionosuusuudistukseen, joka tältä hallitukselta jäi tekemättä. Tämä hallitushan on kyllä osannut, voi sanoa, aivan joka kohdassa haukkua edellistä hallitusta soteuudistuksesta ja siitä, kuinka huonosti se on tehty, mutta nyt kun olisi ollut mahdollisuus tehdä itse aivan omakätisesti omanlaisensa valtionosuusuudistus kuntiin, niin jääpä sekin sitten tekemättä kokonaan ja siirtyy sekin vastuu sitten tulevalle hallitukselle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

Tilanne on kyllä aidosti kunnissa se, että kaikki kunnat eivät tätä siirtoa tule kehtämään. Niin kuin tässä on kerrottu, kunnat ovat niitä, jotka järjestävät meidän perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen, ja on kyllä aivan kehtämätön tilanne monille kunnille se, että tätä uudistusta ei saatu tehtyä. Täällä on jo aiemmin viitattu siihen, kuinka kuntien veroprosentit jo tällä hetkellä eriytyvät erittäin voimakkaasti. Meillä on niitä kuntia, joissa veroprosentti alkaa nelosella, ja meillä on niitä kuntia, joissa se alkaa kymppillä, niin kyllähän tämä on aivan jäätävä tilanne ja tulee vain pahentamaan tätä eriytymistä kuntien välillä.

Niin kuin täällä jo aiemmin edustaja Nikkanen totesi, että ”haaveet kaatuu”, niin täytyy todella toivoa, että monet kunnat tästäkin tilanteesta selviäisivät eivätkä kunnat kaatuisi. Mutta kyllä se niin on, että se kuorma ei tule vain tästä tekemättömästä valtionosuusuudistuksesta, vaan ihan äskettäin puhuimme myös TE-palveluihin tehtävästä leikkauksesta, joka myös vaikuttaa suoraan kuntiin, ja tämä tehtävä hallituksen hankintalakiesitys vaikuttaa myös sinne kasvaviin kustannuksiin kunnille, niin että kyllä se paine kunnilla kasvaa erittäin paljon, ja en tiedä, kuinka selviävät.

SDP olisi tämänkin tehnyt toisella lailla. Meidän vaihtoehtobudjetissamme tätä kuntiin tehtävää 75 miljoonan euron leikkausta ei olisi tehty.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

16.56 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Täytyy muistaa, että vuodesta 2023 asti tämä valtionosuusjärjestelmä on nyt näkynyt. Se on kohta melkein kolme vuotta ollut. Tässä olisi ollut aikaa korjata tämä järjestelmä, joka soten jälkeen syntyi, siinäkin mielessä, kun oli vielä hallitusohjelmaankin laitettu, että sitä korjataan ja uudistetaan, mutta ei synynyt ratkaisua.

Kukaan ei väitä, että tämä on olisi helppo ratkaisu. Kun sama raha jaetaan uudella tavalla, niin siellä tulee olemaan voittajakuntia ja siellä tulee olemaan häviäjäkuntia. Mutta tämänhetkinen tilanne ei ole oikeudenmukainen, ja sen takia se olisi vaatinut sen korjaamisen. Olisi hyvä, että nämä laskelmat, jotka tässä nyt ovat olleet, ja eri vaihtoehdot, jotka ovat olleet, hallituksen pöydällä, tulisivat esiin, se, kuinka suuria muutoksia tässä oli, mitkä olivat ne rajat, kuinka suuria muutoksia tehdään vuositason, ja sitten se, kuinka monta vuotta olisi se sopeutusaika, jolloin uusi valtionosuusjärjestelmä olisi otettu voimaan. Olisi ollut tässä hyvä nyt saada aika nopeasti ne näkyviin ja pystyä niitä sitten arvioimaan, sitä, miten tätä pitäisi jatkossa tehdä.

Sen vuoksi olen esittänyt heti silloin, kun kuulin tästä, tätä parlamentaarista työtä — liittyen siihen, että nyt nähtiin, että yksi puolue, pienehkö puolue, kaatoi ilmeisesti tämän valtionosuusjärjestelmäuudistuksen, ja silloin kun se tehtäisiin parlamentaarisesti, yhdellä puolueella ei olisi tällaista veto-asemaa. Ja tässä on poliittisia näkökulmia eri puolilta: Kokoomus tuolla päin Suomea voi sen saada ja tuolla päin Suomea jossain kunnassa voi menettää. Sama on sosiaalidemokraateilla, sama on keskustalla, ja niin poispäin. Tässä on tässä mielessä aina muistettava, että tämä ei ole helppo harjoitus, kun tätä jaetaan. Mutta nyt toivoisin, että parlamentaarinen työ laitettaisiin nopeasti liikkeelle ja päästäisiin menemään eteenpäin.

Sitten tämän osalta kun katsotaan, että kuntien tilanne on hyvin monenlainen — jotkut kunnat kasvavat ja joidenkin kuntien asukasluku vähenee niin, ettei ole oppilaita edes luokan verran — niin se kertoo siitä, että nämä kunnat eriytyvät todella paljon. Meidän pitäisi tähän uuteen tilanteeseen tehdä tämä valtionosuusjärjestelmä, joka ottaa huomioon niin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

kasvavan kunnan tarpeet kuin vähenevän kunnan tarpeet niin että sopeutettaisiin sitä järjestelmää jonkun aikaa, ja sitten pystyttäisiin sitä kautta sopeutumaan. Myöskin tämä meidän pitää huomioida.

Ja sitten kun katsotaan, että kunnilla on oikeasti se hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, niin kuntien valtionosuusjärjestelmässä pitäisi tämän osuuden olla mukana — se toisi sen mukanaan — koska asuminen, koulutuspalvelut, työelämä, liikkuminen ja vapaa-ajanvietto, kaikki, ovat siellä kuntien vastuulla käytännössä. Ne ovat sitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, ja sen pitäisi olla kannustavana elementtinä tuolla valtionosuusjärjestelmässä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kallio.

16.59 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kun täällä otettiin esiin tämä Jore Marjaranta ja Haaveet kaatuu, niin itselleni tulee aika usein täällä mieleen eri yhteyksissä Neon 2 ja heidän laulunsa Polku. Mutta en nyt ala laulamaan, koska jos minä laulan, niin sali varmaan tyhjenee vieläkin tyhjemmäksi. [Jouni Ovaskan välihuuto] — Ovaskointi nyt loppuu siinä edessä, niin että minä voin keskittyä tähän.

Ja sitten tämä juustohöylävertaus: tästä tulee semmoinen tilanne, kun puhutaan reikäjuustosta, että osalle kunnista jää nyt se reiän paikka, eli siellä ei paljon ole sitten tarjolla.

Mutta tämä eriarvoisuus tosiaan säilyy, kun tämä valtionosuusuudistus kaadettiin, ja se näkyy tosiaan konkreettisesti palvelujen eriarvoistumisena riippuen siitä, missä kunnassa satut sitten asumaan. Myös nämä kunnallisveroerot, kai tästäkin voisi jonkun vertauksen hakea. Kun on sanottu, että maataloudessa pärjää, kun on uskonnossa kymppi ja laskennossa nelonen, niin tässä on vähän samoja elkeitä joiltain osin. Parikymmentä kuntaa on niitä, jotka joutuvat maksamaan valtiolle, jotta ne kunnat toteuttavat näitä lakisääteisiä palveluja. Jos ottaa vielä vertauksen, olisiko neljäs vai viides vertaus, niin se on vähän sama kuin että kunnan työntekijä, kun hänet on velvoitettu aamulla menemään töihin, maksaisi siitä kunnalle, että tulee sinne opettamaan lapsia tai joihinkin muihin töihin. Nämä erot ovat suuria, mikä on hyvin tullut esille. Kauniainen, joka on tämmöinen veroparatiisi ja jolla menee loistavasti muutenkin, saa yli kaksituhatta euroa, ja sitten joku Eurajoki joutuu maksamaan yli neljä ja puoli sataa euroa.

Eli tietysti jää miettimään aina motiiveja. Monasti mietin eri yhteyksissä, miksi joku asia jotenkin käy. RKP on nostettu tässä esille, mutta en nyt ihan jaksa uskoa, että se pelkästään oli siitä kiinni. Vai onko tässä ollut ajatuskin, että tämä on yksi keino ajaa näitä kuntia, hyvinvointialueita ja maakuntia tietynlaiseen rakenteeseen? Kyllähän tämä tietysti varmaan arvovalinnoista kertoo — siitä, mikä on tärkeämpää: saavatko lapset hyvää koulutusta, varhaiskasvatusta, vai se, minkä väriset kilvet takseissa jatkossa mahdollisesti on? Minulla ei ole kantaa kilpien väriin, minkäänlaista. — Kiitos, ei muuta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu.

17.01 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Valtionosuusuudistuksen kaatuminen oli varmaan tilapäinen helpotus noin sadalle kunnalle, jotka olisivat olleet siinä hallituksen esityksessä niitä häviäjiä, mutta uudistuksen tarve jaetaan kyllä ympäri Suomen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

Hallituksen oma esitys ei täyttänyt niitä hallitusohjelmaan kirjattuja, sinänsä ihan hyviä kirjauksia uudistukselle, että sen olisi tuettava harvenevien kuntien palveluita mutta toisaalta samaan aikaan tuettava myös kasvavien kuntien investointitarpeita ja niiden mahdollisuutta.

Soten tasauserien poisto oli mielestäni tämän hallituksen esityksen yksi hankalin kohta. Niillä tasauserilla kompensoitiin niiden kuntien soteuudistuksessa tullutta menetystä, joilla sotekuluihin ei mennyt puolta kunnan rahoituksesta vaan rahoitusta kului enemmän koulutukseen. Eli ne olivat sinänsä kompensointeja koulutusleikkauksista, joita soteuudistus vaati.

On ihan hyvä, että nyt käydään parlamentaariseen pöytään. Tämän uudistuksen tekeminen ei ole mitenkään helppoa, niin kuin tässä on käynyt ilmi. Ajattelen, että voisi ottaa pohdintaan ja selvitykseen myös sen mallin, mikä monessa maassa on otettu käyttöön, että suurilla kaupungeilla on lakisääteisesti erilaisia velvoitteita kuin pienillä kunnilla, ja tehdä tästä ihan kunnollisen tarkastelun. Se saattaisi tätä asiaa helpottaa.

Mutta sitten lyhyesti vielä tästä esityksestä. Tällä esityksellä hallitus on leikkaamassa 75 miljoonaa euroa kuntien peruspalvelujen valtionosuuksista. Kuntien saamaa rahamäärää vähentää myös indeksikorotusten leikkaus. Kuntien taloustilanne on jo ennestään tukala kaikenkokoisissa kunnissa. Sitä vaikeuttaa osaltaan se, että työllisyyspalvelut siirrettiin kunnille aliresursoituina, ja nyt sitten vielä päälle tulee tämä työttömyyskriisi, jonka kustannukset osuvat kunnille kaikista eniten.

Valtionosuuksiin tehtävät leikkaukset osuvat suoraan kuntien peruspalveluihin, käytännössä siis opetukseen ja varhaiskasvatukseen, jotka vievät nykyään suurimman osan kuntien budjetista. Orpon hallitus toistelee, ettei leikkaa perusopetuksesta, mutta kunnilta leikkaamalla näin käytännössä käy, koska ei kunnilla niitä vaihtoehtoja ole juuri jäljellä, minne sitä leikkausta kohdistaa. Tuntuu tosiaan, niin kuin täällä aiemmassa puheenvuorossa todettiin, että nämä oppimisen tukeen suunnatut rahat monessa kunnassa päätyvät leikkauksen torppaamiseen eikä niitä niinkään pystytä kohdentamaan — tai on väännön takana, että ne saadaan kohdistumaan — sinne oppimisen tukeen.

Valiokunnassa ja täällä olemme tehneet vasemmiston kanssa yhteisen esityksen, jota voin kannattaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska.

17.04 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa rouva puhemies! Valitettavasti en ole samanlainen, yhtä taitava, sanankäyttäjä kuin edustaja Kallio. Minulle ei nyt tullut muita lauluja mieleen kuin lähinnä Murheellisten laulujen maa, kun tätäkin kokonaisuutta arvioi.

Tämä on totaalinen epäonnistuminen hallitukselta näin isossa asiassa, että valtionosuusuudistusta ei saada tehtyä. Sanon tämän en vain pelkästään sen takia, että me tamperelaiset odotimme erittäin paljon tämän varaan — jopa sosiaalidemokraattinen pormestariimme Nurminen totesi, että kyllä tämä varmaankin toteutuu, koska uudistusta tekee oma ministeri. No, eipä tämä toteutunut, ja on helppo näin espoolaisen jälkeen puhua, kun erityisesti kokoomuksen sisällä Espoon ja Tampereen välillä on ollut erittäin kova vääntö siitä, kuka rahat saa, kun tänäkin vuonna Espoo saa yli 400 miljoonaa ja Tampere saa 12 miljoonaa, eli onhan tämä järjestelmä vääristynyt.

No, nyt olisi ollut aika se korjata, mutta ei, tämäkin siirretään tuleville hallituksille. Se on vähän sama asia... Alkaa nyt joka sektorilla paljastua valiokuntien työskentelystä tätä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

että asioita siirretään tuleville hallituksille, mutta se asia ei siitä parane ja asiat helpotu, kun niitä siirrellään, vaan ne muuttuvat vain entistä monimutkaisemmiksi.

Todella toivon, että tämän osalta ei olisi jouduttu laulamaan Murheellisten laulujen maa- tai Polkua tai Haaveet kaatuu. Odotan, että tähän sitten palataan muodossa tai toisessa, mutta toivon, että kyse ei ole siitä, mitä täällä on monessa puheenvuorossa ollut esillä, että meidän koko kunta- ja hyvinvointialueen rakennetta pistetään aivan uuteen uskoon nyt vain pidempien toiveiden ja tavoitteiden varassa, mitkä eivät näy sitten tässä kokonaisuudessa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen.

17.06 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Oman osani tähän lauluja sekoitetaan soppaan isken minäkin. Ensinnäkin tämä peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttaminen toki tulee erittäin tarpeellisenä, ja on todella ihmeellistä, että tätä ei ole laitettu kuntoon. Onhan selvä asia, että eihän valtionosuus ole kuntiin päin mikään lahja eikä almu, vaan se on se summa, jolla valtio rahoittaa kuntien tekemät sille kuuluvat tehtävät, ja sitten valtionosuusjärjestelmän oikeudenmukaisuus taas antaa sen mahdollisuuden, tehdäänkö ne työt hyvin vai vähän huonommalla tasolla. Suomi on tässä tapauksessa jaettu aivan karmeasti ja kylmästi kahteen osaan. Nyt ajetaan kaikkia pieniä maaseutukuntia alas kolinalla.

Kerronpa teille yhden esimerkin, ja tämä on äsken kahteen kertaan, kahdelta eri asiantuntijalta tarkastettu luku ja pitää siis paikkansa: Otetaan esimerkiksi vuosiaikaväli 2023—2029. Kemi maksaa näinä vuosina yhteensä 15 miljoonaa euroa valtiolle päin valtionosuutta, siis maksaa valtiolle päin valtionosuutta 15 miljoonaa euroa. Sen kuntaveroprosentti on 9,6, ja alijäämää tulee tänä aikana 20 miljoonaa euroa, ja Kemin sairaala on ajettu alas. Ja verrokkikunnaksi otetaan tietenkin Kauniainen. Kauniainen saa valtiolta valtionosuutta vuosina 23—29 yli 130 miljoonaa euroa, veroprosentti on 4,7, ja sotepalvelut säilyvät ennallaan. Siis Kemin kaupunki rahoittaa Kauniaisten kaupunkia. Sanokaa minulle, hyvät kansanedustajakollegat, kun vaikka vähälukuisina mutta sitäkin laadukkaampina olette paikalla — suorastaan eduskunnan kermaa on silmieni edessä — miten tämä on oikeudenmukaista. [Piritta Rantanen: Ei mitenkään!] Ei mistään Suomesta löydy semmoista asiantuntijaa, joka sanoisi teille tai kellekään Suomessa, että tämä on oikeudenmukaista. Tämä kuvaa tämän järjestelmän mielettömyyttä.

Tähän kun lisää vielä, arvoisa rouva puhemies, faktan, jonka tiedän kotikunnastani, kun meillä on muutamia elinkeinohankkeita vireillä, erittäin merkittäviä: Vaikka Pampalon kultakaivos, joka ei ole pelkästään kultakaivos, vaan siellä on myös semmoisia harvinaisia metalleja, joiden kysyntä maailmanmarkkinoilla on erittäin suurta ja saanti äärimmäisen vaikeaa, eli se on huoltovarmuutemme kannalta aivan äärimmäisen tärkeä paikka. Samoin olisi Neovan eli Novactorin omistama aktiivihiilitehdas, jossa turpeesta tehdään aktiivihiiltä, koska sillä aktiivihiilellä pystytään puhdistamaan erittäin myrkyllisiä vesiä ja ilmaa siellä, missä sen puhdistustehon todella pitää olla erittäin hyvä. Tämä on tällä keinoin valmistettuna ainoa aktiivihiili, joka sen työn tekee sataprosenttisen hyvin. Mutta ei millään saa lupia. Siis, arvoisa rouva puhemies, näiden hankkeiden todellinen este ja valtava jarru on se, että meidän hallinto haraa vastaan kaikin käytettävissä olevin keinoin. No, mitä se aiheuttaa meidän rakkaalle kotikunnalle Ilomantsille? Kun lupia ei tule, uusia työ-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

paikkoja ei synny, ja sitten ollaan siellä menossa alamäkeen niin että kolina käy. Nuoret kun eivät saa työpaikkoja, he lähtevät pois. Tässä on meidän Suomen tämänhetkinen kuva.

Sitten jos nyt halutaan koko kuvaa katsoa — sehän pitää uskaltaa meidän edustajien katsoa, kansanedustajien tehtäviinhän se kuuluu katsoa koko kuvaa, mitä tämä homma on — niin Euroopan unioni työntää jatkuvasti kättään suomalaisten veronmaksajien taskulle. Uudella rahastokaudella tulee uusia veroja. Sinne tulee päästökaupasta lisääntyviä maksuja Euroopan unionin kassaan, tupakasta tulee, muovista on jo, ja monesta muusta asiasta Euroopan unionissa. Sitten on tämä kuuluisa yhteinen eurooppalainen yhteisövero, joka muuten silloin elvytyspaketin aikaan näkyi jo niissä papereissa. Silloin se oli nimellä CCTB, common corporate tax base eli yhteinen eurooppalainen yhteisövero, ja nyt se tulee CORE-nimellä. Mitä se tarkoittaakaan, en tiedä, mutta se on yhteisövero, jossa... [Mia-petra Kumpula-Natri: Sitä, että kaikkein suurimmat yritykset osallistuvat!] — Arvoisa edustajakollega, kiitos erinomaisesta kommentistanne. Kumarruksen kanssa teitä kiitän. Te nimittäin tuotte sen osuvasti esille. Aivan, näinhän se tehdään. Esittelitte kiitettävän hyvin tämän asian. — Se raja pannaan tällä hetkellä 500 miljoonaan, ja kas, hups, kun se on hyväksytty, niin komissio kokoontuu seuraavana päivänä ja toteaa, että sori, siinä oli painovirhe, ja se on viisi miljoonaa. Sinisilmäisyys on ihmiselle erinomainen ominaisuus, kun katsoo kauniita naisen sinisiä silmiä, se on hieno juttu, mutta henkisenä ominaisuutena en pidä sitä kovin hyvänä, että uskoo kaikkiin höpöpuheisiin.

Tämä nimenomaan, mitä Euroopan unioni tekee Suomelle ja Suomen kunnille tällä hetkellä, on erittäin myrkyllistä politiikkaa. Suomesta tehdään nyt Euroopan unionin liittovaltion osa, ja tämä valtionosuusuudistus taas sitten rökittää kuntia täällä Suomessa. Äskens mainitsemani esimerkki Kemistä ja Kauniaisista on jotain niin järkyttävää. Kun ensimmäisen kerran näin nämä luvut silmieni edessä, minun piti soittaa kahdelle kunta-asiantuntijalle, arvoisa puhemies, että voiko tämä olla totta, ja noin tunnin kuluttua tuli molemmilta huippuasiantuntijoilta vahvistus, että totta joka sana. Siis Kemi maksaa Kauniaisille siitä, että Kauniainen saa valtiolta rahaa niin että oikein ranteita pakottaa, ja Kemien kaupunki köyhtyy, ja kemiläiset menettävät palvelunsa.

Voisin tehdä sen klassisen kysymyksen puheeni loppuksi, että miten meni niin kuin noin omasta mielestä, jos kansanedustaja kysyy. Kyllähän tämä meni aivan päin seiniä koko homma. Toivottavasti järki löytyy, niin että tämmöiset vääryydet oikaistaan ja valtionosuusjärjestelmä uusitaan järkevällä tavalla.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Malm.

17.12 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puhemies! Tähän edustaja Hoskosen puheenvuoron päätteeksi ei voi sanoa muuta kuin että ”ei polku tää vie mihinkään” — se oli Neon kakosta. [Naurua]

Vaikea tilannehan tämä on kunnille. Koulutus on tällä hetkellä monen kunnan suurin menoerä. Hallitus on ennen vaaleja koulutuslupauksia antanut, ja nytten näilläkin lupauksilla taas niitä leikkauksia tehdään. Tällä kertaa se on sitten se 70 miljoonaa.

Surullista on se, että kun hallitus on kehunut tässä hyvää hallitusohjelmaansa koko kauden ajan, niin nytten tämä valtionosuusuudistus kaatui sitten kokonaan ja nämäkin uudistukset jäävät tekemättä. Heikennyksiä sitä vastoin on kyllä tällä kaudella saatu aikaiseksi roimastikin. Koulutus, perusopetus, kasvatus mutta myös infra on yksi suuri kuntalaisia aina puhuttava asia. Ei ole varmasti kovin montaa kuntaa, missä ei käytäisi jokavuotista

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

keskustelua siitä, missä kunnossa auraus on tai missä kunnossa ovat tiet tai missä kunnossa vesihuolto on, varsinkin vanhemmissa kunnissa, joissa muuttovoitto alkaa olla valitettavaa arkipäivää.

Koulutukseen liittyy vahvasti myös ammatillinen koulutus. 120 miljoonaa on jo leikattu, ja niin usein Suomessa ammatillinen koulutuskin toteutetaan kuntayhtymien kautta. On todella harmillista, että tässä kohtaa, kun työvoima ei liiku — meillä ei ole ihmisiä, jotka pystyisivät liikkumaan työvoiman perässä, asunnot eivät mene syrjäseuduilla kaupaksi — niin nyt myös tätä kautta sitten hallitus kurittaa kuntalaisia ja estää myöskin koulutuksen saamisen. Tai jos on nuoren osalta niin, että omalla paikkakunnalla ei ole sitä koulutusta, jota haluaisi itselleen hankkia, niin pois on lähdettävä, ja todennäköistä on, että ihan heti ei takaisin tulla.

Hallituksen meriittilistalle kuuluu myös hankintalaki, joka on kokenut todella kovaa vastustusta tähänkin esitykseen liittyen, mutta ei, pää ei hallituksella käänny.

Ja kun nämä työttömyysluvut ovat niin karmaisevat kuin ne nyt ovat — viimeisimpien tietojen mukaan ollaan ihan siinä Espanjan kannassa kiinni Euroopan suurimmalla työttömyyslukumalla — niin kyllä toivoisi, että hallitus antaisi kunnille mahdollisuuden myös työttömien palvelujen järjestämiseen. Tässähän on selvä ero hallituksen ja SDP:n välillä, nimittäin hallitus leikkaa palveluita ja helpottaa irtisanomista, kun taas SDP muun muassa oman vaihtoehdon kautta esittää, että voisimme helpottaa ja tukea paluuta työmarkkinoille, ja haluaisimme myös helpottaa palkkaamista.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kumpula-Natri.

17.15 Miapetra Kumpula-Natri sd: Arvoisa puhemies! Me olemme valitettavasti jälleen yhden leikkauslain kanssa tekemisissä, kun peruspalvelujen valtionosuuksista annettua lakia muutetaan lisäämällä siihen määräaikainen pykälä. Se tarkoittaa 75 miljoonan leikkausta kunnille juuri tässä ajassa, jossa me näemme, että kaipaisimme julkisia investointeja ja ihmisistä huolenpitoa, epävarmassa ajassa. Valtionosuusuudistus oli hallituksen suuri lupaus, mutta salissa ei näy yhtään puolustajaa siinä, että hyvin meni niin kuin aikuisten oikeesti, että emme saaneet aikaiseksi mitään. Laskelmat ovat vanhentuneita, ja tämä kohtelee kuntia väärin. Tietenkin uudelleenjaossa on voittajia ja häviäjiä, mutta nyt erot ovat liian räikeitä. Osa kunnista ei pysty vastaamaan kasvun haasteisiin, ja osalla taas väen väheneminen aiheuttaa ihmisten palveluiden ylläpidossa suuria hankaluuksia. Erinomaisena yllätyksenä tuli suurillekin kaupungeille — esimerkiksi Helsingille, jossa itse toimin nyt kuntapäättäjänä — myös työllisyyden romahtaminen ja kunnan vastuu työttömyyden hoitamisesta. Luulen, että kaivan tämän puheenvuoron esille siinä vaiheessa, kun täällä on hallituspuolueista jäseniä, jotka moittivat, että kunnissa, jotka saattavat olla vaikka demarijohtoisia tai keskustajohtoisia, leikataan palveluista tai huononnetaan palveluja. Silloin muistutetaan tästä, että kunnat menettävät meidän eduskuntasalin päätöksillä myös varoja, joilla näitä päätöksiä joudutaan kuntatasolla tekemään. Siinä ei ole vastuunkannon häivääkään, että ojennetaan saksia kunnille ja siellä joudutaan tekemään kipeitä päätöksiä kunnan peruspalvelujen tasoon. Julkinen talous on kokonaisuus, ja siksi SDP näkee, ettei se omassa vaihtoehtobudjetissaan tekisi tällaista 75 miljoonan lovea kuntien talouteen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

17.17 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässähän todellakin ollaan tekemässä juustohöyläleikkausta kuntien peruspalvelujen valtionosuuden momentille. Ja niin kuin tässä aikaisemminkin jo on keskusteltu, se isompi ongelma on tämä kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistus, josta nyt kuulumme tovi sitten, että hallitus tulee hautaamaan sen siinä laajuudessa kuin se olisi välttämätöntä ollut tehdä, ja tämä on todellakin vakava asia. Tässä edellä ovat kollegat, edustaja Hoskonen ja muut, hyvin todistaneet sen, mitenkä vakava paikka tämä on todella monelle kunnalle ja mitä se tarkoittaa.

Jos tätä katsoo lukujen valossa, niin sinänsähän tämä kuntien peruspalvelujen valtionosuus muodostaa noin kolmen miljardin potin, jonka valtio sitten vuosittain kunnille jakaa, ja siinä on sitten tätä verotulojen tasausta mukana. Sehän muodostaa nykyisellään kuntien rahoituksesta 13 prosenttia, niin että sinänsä se 13 prosenttia kuulostaa vähäiseltä, mutta kun nyt se ongelman ydin ja syy siihen, miksi tämä uudistus olisi kiireesti pitänyt jo tehdä — alun perinhän hallitusohjelman mukainen aikataulu oli, että se olisi tullut 1.1.2026 voimaan — on se, että tämä nykytilanne kohtelee kuntia aivan mielivaltaisesti. Esimerkiksi Keski-Suomessa on erikokoisia kuntia — Jämsä, Laukaa ja Jyväskylä — minkä johdosta Keski-Suomen maakunta on yksi pahiten tästä tämänhetkisestä tilanteesta kärsivä, koska nämä, jotka tästä tilanteesta tällä hetkellä kärsivät, ovat meillä ison väestön kuntia. Tämä on aivan totta, mitä tässä edellä sanottiin, että tässä on kyse koulutusleikkauksesta. Näissä kyseisissä kunnissa on leikattu lapsilta, siellä on leikattu lapsien oikeuksista opetukseen, varhaiskasvatuksesta siellä on niistetty aivan äärimmilleen voimavarat. Esimerkiksi kuulin juuri, että Laukaan kunnassa on ensi vuoden talousarviossa budjetoitu oppimateriaalirahaa per lapsi perusopetuksessa 80 euroa. Kaikki me varmasti sen ymmärrämme, että ei 80 eurolla kyllä paljoa oppimateriaaleja hankita. Eli nämä kunnat ovat aivan katastrofin partaalla, ja niissä on jo tälläkin hetkellä kunnallisvero jopa lähes puolet enemmän, jopa kaksinkertainen, suhteessa Kauniaisiin, joka nyt lappaa tätä hunajaa tässä sen, minkä ehtii.

Haluan vielä tähän loppuun ihmetellä sitä — enkä halua tässä nyt syyttää yksin kunta-ministeri Ikosta, hän on varmasti tässä ollut haastavan paikan edessä johtuen näistä hallituksen sisäisistä poliittisista väännoistä ja alueiden välisistä väännoista — että ollaanhan me suomalaisessa järjestelmässä pystytty isompiakin uudistuksia tekemään, jopa nopeammin. Tämä oli isoin, oikeastaan hallituksen ainoa, kuntia koskeva uudistus, joka jäi niin sanotusti piippuun ja jossa nostettiin kädet pystyyn, vaikka vaalikautta on vielä pitkästi yli vuosi jäljellä. Pahinta siinä nyt on sitten se, että siitä kärsivät ennen kaikkea ne kuntapalvelujen tyypillisimmät käyttäjät eli lapset ja lapsiperheet ja myöskin heidän muut läheisensä ja ne, jotka kunnissa työskentelevät.

Elikkä minä toivoisin, että tässä vielä otettaisiin omstart tälle peruspalveluiden valtionosuuden uudistukselle ja tartuttaisiin siihen ja sovittaisiin poliittisesti. Oppositio on siinä kyllä valmis olemaan mukana, kunhan tämä vaan saadaan eteenpäin. Se on meidän kaikkien yhteinen tahto.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Eerola.

17.21 Juho Eerola ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän kaikkia, jotka tässä keskustelussa olivat mukana. Tarkalla korvalla kuuntelin tätä ryöpytystä, ja sitten sanottiin, että täällä ei kukaan hallituspuolueiden edustaja ole puolustamassa. No, ei ole puolustamassa, enkä itsekään puolusta omasta mielestäni. Tosiaan tämä oli hallitusohjelmassa kirjattu, ja tämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2025 vp

valtionosuusuudistus olisi mielestäni tullut tehdä, mutta kuten kaikki puolueet tietävät, niin jos hallituspuolueissa ei yksimielisyyttä asiaan löydy, niin silloin ne asiat juntaantuvat.

Sääli, ettei aikaisemmin kukaan muukaan hallitus ole tätä valtionosuusuudistusta tehnyt sellaiseksi, että se tänä päivänä kaikille kunnille toimisi. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.